

KULTURNO-POVIJESNO ZNAČENJE ZBIRKE ANKE GVOZDANOVIĆ I NJEZINA ULOGA U KONTEKSTU ZAGREBAČKIH AMBIJENTALNIH ZBIRKI

IM 43 (1-4) 2012.
IZ MUZEJSKE TEORIJE I PRAKSE
MUSEUM THEORY AND PRACTICE

SILVIJA BRKIĆ MIDŽIĆ □ Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

Uvod. Zbirka Anke Gvozdanović u Visokoj ulici u Zagrebu sačuvana je kao autentična povijesna cjelina - palača s vrtom arhitekturom te izvorna oprema i dekoracija stambenog prostora iz prvih desetljeća 20. st. koja reprezentativno svjedoči o duhu sredine i vremena, a sadržava 1 052 umjetnička i uporabna predmeta. Zbirku je Gradu Zagrebu darovala vlasnica Anka Gvozdanović 1966., a već sljedeće (1967.) godine predana je na upravljanje Muzeju za umjetnost i obrt, pod čijim je okriljem i danas. Zaštićena je Rješenjem o zaštiti 25. ožujka 1966. što ga je izdao Zavod za zaštitu spomenika kulture grada Zagreba. od Palača je sagrađena na nekadašnjemu gradskom bedemu na zapadnom obodu Gornjega grada, u samoj povijesnoj jezgri Zagreba. Istočno krilo zgrade ima pročelje prema Visokoj ulici, a ispod starijega, zapadnog krila, na padini prema Tuškancu, uređen je vrt. Rješenjem Ministarstva kulture Republike Hrvatske iz 2003. utvrđuje se status kulturnog dobra za palaču Babočaj-Gvozdanović u kojoj se nalazi Zbirka Gvozdanović, kao i za vrt uz palaču.

Palača i Zbirka

Kuća u Visokoj 8 (palača Babočaj-Gvozdanović) prvi se put spominje 1809. g. S dvorišnim krilom na sjevernoj strani i dvorištem prema ulici podignuta je na novoformiranoj parceli na nekadašnjemu gradskom bedemu potkraj 18. ili na samom početku 19. st. Tijekom 19. st. kao vlasnici se spominju gradski sudac Nikola Babočaj, liječnik dr. Ivan Daubachy, obitelj Kamauf te književnik Mirko Bogović.¹ Dragutin Gvozdanović se u Visokoj 8 nastanio 1918. g., a nakon vjenčanja 1919. pridružila mu se supruga Anka.²

Dogradnja palače u neobaroknom stilu izvedena je 1929. - 1930. g. Neohistoricističke prigradnje i adaptacije bile su uobičajene u Zagrebu početkom 20. stoljeća, čime su naručitelji iskazivali svoju privrženost tradiciji, a izvodili su ih i ugledni arhitekti poput Ignjata Fischera, primjerice u Visokoj 22 (1911.) i Demetrovoj 3 (1924. - 1929.).³

Anka Gvozdanović je 13. travnja 1929. dobila građevnu dozvolu za uređenje vrta prema Tuškancu, dok je za prigradnju jednokatnice u Visokoj 8 građevna dozvola izdana 31. svibnja 1930. Nacrte je potpisao ovlašteni

sl.1. Zbirka Anke Gvozdanović (Palača Babočaj-Gvozdanović) u Visokoj ulici u Zagrebu sačuvana je kao autentična povijesna cjelina - palača s vrtom arhitekturom te izvornom opremom i dekoracijom stambenog prostora iz prvih desetljeća 20. st. koja reprezentativno svjedoči o duhu sredine i vremena, a sadržava 1052 umjetnička i uporabna predmeta.

graditelj Stjepan Uršić.⁴ Pri izvedbi su učinjene manje preinake u obliku i namjeni prostorija. Dogradnja s pročeljem prema Visokoj ulici skladno je uklopljena u postojeću parcelu; ostakljenom verandom povezana je sa starijim, zapadnim krilom. Dvorište je popločeno i prema susjednoj kući u Visokoj 10 ograđeno zidom. Na zapadnoj, tuškanačkoj fasadi iznad središnjega polukružnog balkona postavljen je obiteljski grb Gvozdanovića. Vrtna arhitektura, također neobaroknih stilskih obilježja, nažalost, do danas nije sačuvana u cijelosti. Gornja polukružna terasa s balustradom, lođa s velikim stupovima i samo stubište zadržali su prepoznatljiv oblik, ali dvije donje terase, dijelovi ograde i dekorativni elementi znatno su oštećeni. Na strmim padinama bilo je zasađeno ukrasno grmlje i cvijeće, a u žardinjerama palme. Prema obiteljskoj predaji, na srednjoj terasi bila je i fontana ukrašena skulpturom. O nekadašnjem izgledu vrta svjedoče stare fotografije i amaterski akvarel koji se

1 Dobronić, Lelja. *Zagrebački Gornji grad nekad i danas*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1967.

2 Mihalić, Veljko. *Donacije umjetničkih zbirki gradu Zagrebu - inačica kulturnog razvoja*: magistarski rad. Zagreb, 2007.

3 Bagarić, Marina. *Arhitekt Ignjat Fischer*. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt: Meandar media, 2011., str. 166-170, 303.

4 Državni arhiv u Zagrebu (DAZ), Zbirka građevne dokumentacije Poglavarstva grada Zagreba, sign. HF-DAZG-1122, *Građevna dozvola za izgradnju ulične ograde, terasa i potpornih zidova u vrtu kuće br. 8 Visoka ulica, a spram Tuškancu*, br. 31312, XII. A. 1929.; *Građevna dozvola za prigradnju jednokatnice u Visokoj ul. br. 8*, br. 48609, XVI. A. 1930.

sl.2. Zbirka Anke Gvozdanović: Predsoblje

sl.3. Zbirka Anke Gvozdanović: Spavaća soba Anke Gvozdanović

5 *Historicizam u Hrvatskoj*. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 2000. Katalog izložbe, sv. 2., kat. br. 693, 856, 877, 891, 905, 965, 1038, 1039, 1058, 1089, 1090, 1108, 1109, 1131, 1139.

6 *Oblici mirisa*. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 2002. Katalog izložbe, kat. br. 34, 56, 66, 69.

7 *Fotografija u Hrvatskoj 1848-1951*. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 1994. Katalog izložbe, kat. br. 232, sl. str. 143.; kat. br. 490.

8 Kraševac, Irena. *Nikola Mašić. // Zagreb - München: hrvatsko slikarstvo i Akademija likovnih umjetnosti u Münchenu*. Zagreb: Umjetnički paviljon, 2009. Katalog izložbe, str. 66-69, 90, kat. br. 57, 58, 59, 60, 61.

9 *Historicizam u Hrvatskoj*. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 2000. Katalog izložbe, sv. 2., kat. br. 581.

10 *Hrvatski biografski leksikon*, 5, Gn-H. Zagreb: Leksikografski zavod "Miroslav Krleža", 1998., str. 346-349.; Bojničić, Ivan. *Der Adel von Kroatien und Slavonien*. Nürnberg: Bauer & Raspe, 1899., str. 58, tabla 42.

nalazi u spavaćoj sobi Anke Gvozdanović. U prizemlju palače sačuvana je oprema kuhinje - zidana peć i ugrađeni ormari - te oprema hodnika (vješalice, zrcala, zidne oplate).

Ambijentalnu zbirku u užem smislu čini stambeni prostor na katu koji se sastoji od predsoblja, kupaonice, spavaće sobe, četiriju salona, hodnika, blagovaonice, plesne dvorane i verande. Prostorije su namještene i opremljene u duhu historijskih stilova druge polovice 19. st.; namještaj, oprema i svi detalji unutarnjeg uređenja iz vremena života vlasnice u cijelosti su očuvani. Saloni - *Crni, Crveni, Plavi i Zeleni* - nazive su dobili prema bojama zidova i namještaja koje daju osnovni ton ambijentu. Zidovi su obojeni uz pomoć matrica, što ostavlja dojam da su prekriveni tapetama. Garniture namještaja u Zbirci nose obilježja neorenesanse (predsoblje, spavaća soba), second empirea (*Crni salon*), empirea (*Crveni salon*), rokokoa i stila Luja XVI. (*Plavi salon*), neobaroka (*Zeleni salon*) te neoklasicizma (plesna dvorana). Izuzetak čini namještaj blagovaonice, koji nosi oznake stila 1920-ih godina. Interijer Zbirke upotpunjen je velikim brojem ukrasnih i uporabnih predmeta od metala, keramike i stakla pretežito austrijske, njemačke, mađarske i češke provenijencije, koji su nastali od 18. do 20. st., a pojedini su bili izloženi na velikoj izložbi *Historicizam u Hrvatskoj* (MUO, Zagreb, 2000.)⁵ i na izložbi *Oblici mirisa* (MUO, Zagreb, 2002.)⁶. Obiteljske fotografije svjedoče o visokoj obrtničkoj i umjetničkoj razini zagrebačkih fotoateljera kao što su Foto Tonka i Foto Firšt.⁷ U Zbirci Anke Gvozdanović zastupljena su i vrijedna djela lijepih umjetnosti - slike, grafike i

skulpture - među kojima se ističu djela hrvatskih slikara Nikole Mašića, Mencija Clementa Crnčića, Sonje Kovačić-Tajčević i Ljube Babića. Predstavnik hrvatskog realizma Nikola Mašić zastupljen je sa čak sedam slika (*Djevojčica, Vodonoša / Uz Savu, Pastir, dvije Lovačke mrtve prirode, Cvijeće u vazi, Primorski pejzaž*), od kojih je prvih pet bilo izloženo u Umjetničkom paviljonu 2009. g.⁸ Sonja Kovačić-Tajčević naslikala je portret svoje prijateljice Anke Gvozdanović (u *Crnom salonu*) i dva velika portreta supružnika Gvozdanović, naručena za plesnu dvoranu. Reprezentativna historicistička slika *Seljanka iz okolice Zadra* djelo je poznatoga talijanskog slikara Antonia Zuccara (1825. - 1892.)⁹, dok primjere bečkog akademizma čine slike *Par na ljuljački* i *Gozba* Karla Schweningera ml. (1854. - 1903.).

Osim vrijednih umjetničkih djela, u Zbirci su sačuvani i različiti detalji unutarnjeg uređenja, osobni predmeti te brojni suveniri s putovanja, a svaki detalj pridonosi onom neusporedivom ozračju u kojemu na poseban način osjećamo prisutnost ljudi koji su tu nekada živjeli.

Obitelj Gvozdanović

Dragutin pl. Gvozdanović bio je pripadnik stare plemićke obitelji. Žumberački rod Gvozdanovića¹⁰ proslavio se na raznim područjima: vojnome, političkome, crkvenome, znanstvenome, književnome, upravnome. Najugledniji preci Dragutina Gvozdanovića jesu podmaršal Vid barun Gvozdanović (1738. - 1802.) i general-bojnik Karlo Pavao pl. Gvozdanović (1763. - 1817.), vitezovi reda Marije Terezije te Atanazije pl. Gvozdanović (1743.

- 1806.), doktor filozofije i teologije, generalni vikar grkokatoličke Križevačke biskupije. Dragutinov otac, Dragutin stariji (1827. - 1901.), bio je sudac i veliki župan Požeške županije; majka Marija bila je također plemkinja, iz nizozemske obitelji Reeh, a Marina Gvozdanović-Grabarska, jedna od tri Dragutinove sestre, bila je operna pjevačica. U Zbirci Anke Gvozdanović čuvaju se uokvireni grbovi plemićkih obitelji Gvozdanović i Reeh, portreti Dragutinovih predaka (podmaršala Vida baruna Gvozdanovića, generala Karla Pavla pl. Gvozdanovića,

vić-Grabarska, jedna od tri Dragutinove sestre, bila je operna pjevačica. U Zbirci Anke Gvozdanović čuvaju se uokvireni grbovi plemićkih obitelji Gvozdanović i Reeh, portreti Dragutinovih predaka (podmaršala Vida baruna Gvozdanovića, generala Karla Pavla pl. Gvozdanovića,

sl.4. Zbirka Anke Gvozdanović: Crni salon

sl.5. Zbirka Anke Gvozdanović: Crveni salon

sl.6.-7. Zbirka Anke Gvozdanović: Plavi salon

sl.8. Zbirka Anke Gvozdaniović:
Blagovaonica

11 Mihalić, Veljko. *Donacije umjetničkih zbirki gradu Zagrebu - inačica kulturnog razvoja*: magistarski rad, Zagreb, 2007.

12 Predović, Milko. *Žumberački rod Gvozdaniovića*. // *Žumberački kalendar 1967*. Zagreb: Milko Predović, 1967., str. 188-256.

13 O glazbenom školovanju Anke Busch u Zagrebu vidjeti: Izvješće Glazbene škole Hrvatskoga zemaljskoga glazbenog zavoda u Zagrebu za školsku godinu 1900. - 1901., str. 14.; 1901.-1902., str. 15.; 1902. - 1903., str. 14.; Glazbena škola Hrvatskoga zemaljskoga glazbenog zavoda u Zagrebu, Imenik izvanrednih učenika i učenica 1901. (pripravni tečaj), br. 26; 1902. (niži tečaj), br. 27; 1903. (niži tečaj), br. 29, Hrvatski glazbeni zavod, Zbirka arhivske građe.

14 O nastupima Anke Gvozdaniović kao glasovirske pratnje vidjeti programe koncerata: HGZ, Zbirka arhivske građe, sign. III-PG, kut. 7-1934/33b; III-PG, kut. 8-1935/36a; III-PG, kut. 8-1936/7.

15 *Klub je, osim toga, imao i nekoliko „podupirajućih“ članova (Zlatu Kovačić, Anku pl. Gvozdaniović i dr. Milana Rojca)*. Vidjeti: Peić Caldariović, Dubravka. *Klub likovnih umjetnica: 1927. - 1941.: 70. obljetnica prve izložbe 1928. - 1998. iz zbirke dr. Josipa Kovačića*: Galerija Ulrich, Zagreb, 1. travnja - 25. travnja 1998. Zagreb: LIKUM, Galerija Ulrich, 1998. Katalog izložbe.

16 *Iz zagrebačkog društva*. // *Svijet*, knj. 6, god. 3(1928), br. 22, str. 272.

pučkog tribuna Josipa pl. Gvozdaniovića) te doktorska diploma Atanzija pl. Gvozdaniovića.

Dragutin pl. Gvozdaniović-Grabarski ml. (Pečuh, 1851. - Zagreb, 1926.) studirao je pravo u Beču i Zagrebu. Kao student prava radio je u kancelariji zagrebačkog odvjetnika Šrama. Godine 1875. službovao je u Zagrebu kao sudbeni prislušnik, a nakon toga više nije radio u javnoj službi. Bio je osobni tajnik nakon grofica Klotilde Buratti, rođ. barunice Vranyczany Dobrinović (1838. - 1912.) i upravitelj svih njezinih imanja, među ostalim, imanja Stražeman pokraj Požege. Nakon smrti grofice od grada Zagreba dobio je u vlasništvo kuću u Visokoj 8 kao naknadu za iseljenje iz palače Dverce.¹¹ O aktivnom sudjelovanju Dragutina Gvozdaniovića u radu Hrvatsko-slavonskoga gospodarskog društva u Zagrebu svjedoči povelja s fotoportretima članova Društva, izrađena 1911., u povodu 25. godišnjice predsjednikovanja grofa Miroslava Kulmera, koji mu je vlastoručno napisao posvetu *u spomen zajedničkog rada za gospodarski napredak Hrvatske*. Dragutin je u neobjavljenom rukopisu prikupio građu za povijest i genealogiju obitelji Gvozdaniović. Umjetničke predmete koji se danas čuvaju u Zbirci naslijedio je, kupio ili prikupio na putovanjima, što je nastavila činiti i njegova supruga Anka nakon njegove smrti.¹²

Donatorica Anka pl. Gvozdaniović rođ. Busch (Budimpešta, 1887. - Zagreb, 1968.), pijanistica i učiteljica glazbe, pohađala je osnovnu školu, gimnaziju i glazbenu školu u Zagrebu¹³, a zatim se s izvrsnim uspjehom završila Konzervatorij u Budimpešti kod profesora Tomke. Njezina diploma na mađarskom jeziku, izdana 24. rujna 1908., izložena je u predsoblju Zbirke. Osim glazbenog obrazovanja, Anka Gvozdaniović učila je povijest umjetnosti i talijanski jezik; govorila je usto engleski, francuski, njemački i mađarski. Priređivala je samostalne koncerte

i podučavala sviranje glasovira. Sačuvani su arhivski podaci koji svjedoče da je kao glasovirska pratnja nastupila na nekoliko koncerata u Hrvatskome glazbenom zavodu.¹⁴ Nakon udaje za Dragutina Gvozdaniovića (1919.) bavila se dobrotvornim radom te je s djecom uvježbavala javne nastupe za dječje koncerte i koncerte slijepe djece, također u Hrvatskome glazbenom zavodu u Zagrebu. Bila je podupiruća članica Kluba likovnih umjetnica, osnovanoga 1927. g. u Zagrebu¹⁵, a usto i jedina žena koja je proglašena začasnom članicom Kluba "Kvak", te je 1929., tri godine nakon smrti svog supruga Dragutina - *Kvakice*, dobila šaljivu diplomu s nadimkom *Kvakičica*. Diploma je izložena u *Crnom salonu* Zbirke Anke Gvozdaniović.

U zajedničkom kućanstvu s Dragutinom i Ankom Gvozdaniović živjeli su Ankina sestra Margita Čokel i nećak Zvonimir (1909. - 1995.), doktor prava i gimnazijski profesor engleskoga i francuskog jezika. Kad se Zvonimir Gvozdaniović oženio Nadom rođ. Krsnik (1916. - 2001.), također profesoricom engleskoga i francuskog jezika, stanovali su u prizemlju novijega, istočnog krila.

Klub "Kvak" i društveni život u palači

Palača Gvozdaniović imala je važnu ulogu u društvenom životu Zagreba između dva rata kao prostor u kojemu su se okupljali ugledni Zagrepčani na koncertima i domjencima, posebice članovi Kluba "Kvak" sa svojim suprugama i pozvanim gostima na tzv. *kvakačkim večerama*.¹⁶

Klub "Kvak" (osnovan 1879., prestao djelovati 1941.) bio je zagrebačko društvo za razbibrigu, koje je kao *glavne krjeposti* proklamiralo *vedro raspoloženje, duševnost i*

snošljivost, a zabranjeni su bili politički i religijski sadržaji. Donosimo dio teksta brošure *Pravila Kvakača*, objavljene u Zagrebu 1894.:

§ 1. Kvakači su skup prijatelja, koji u svojim sastancih uz bezazlenu zabavu začinjenu pristojnom šalom podržaju društvenost, a unapređuju uljudbu, nu podnipošto ne predstavami, proizvodi i razgovori političkoga ili religioznoga obilježja.

§ 2. Samo oni sastanci su kvakački, koji se u vlastitoj bari obdržavaju; te jedino za baru vriede ova pravila.

§ 3. U bari mogu redovno samo mužkarci biti, bud ko članovi, bud ko gosti.

§ 4. U bari ima mjesta neprekoračno samo za dvadesetoricu, a svaki od ovih jest ili je bio najprije mukačem, tad regačem, a onda kvakačem.

§ 5. Svim u bari su dužnosti jedne, a tako i prava, jedino ne mogu regači i mukači biti predsjedatelji, niti mogu biti birani u upravu bare.

§ 6. Svaki član bare prima ime, te nosi posebni grb kvakački. Ime najavlja, čim ga u baru prime, a grb mora izvjesiti u bari najdulje u 3 mjeseca iza toga. Pozdravi i uzklci kvakački su "kvak kvak" - regača "rege rege" - a mukača "muk muk".

§ 7. Sastanci u bari su svake subote, te jedna subota je "redovitim" sastankom uz zajedničku večeru, a druga "tihim" bez večere. Dva puta u godini smije se kvakački sastanak udesiti na "svečani".

§ 8. Gosti smiju u baru mimo naročitog poziva samo onda, ako su bar dvojici kvakača i trezniku najavljeni. Na svečane sastanke pozivaju se i žene kao gosti.¹⁷

sl.9. Zbirka Anke Gvozdaniović: Zeleni salon

sl.10. Zbirka Anke Gvozdaniović: Detalj Zelenog salona s garniturom keramike Zsolnay

Podaci o članstvu i djelovanju društva zabilježeni su u neobjavljenom rukopisu (strojopisu) *Povjest Kluba "Kvak" o šezdesetgodišnjici njegovog opstanka 1879. - 1939.* Iz tog izvora saznajemo da su se svakosubotnje kvakancije održavale u Demetrovoj 3. Navodimo nekoliko fragmenata:

Kvak je odgovarao uvijek prosjeku sastava zagrebačkog društva, uvijek na zamjernoj duševnoj visini. (...)

(...) U Kvaku nema oholosti i gizde, u Kvaku je jednakost. Svi smo izrađeni iz veselog materijala, za to smo i mogli da postanemo kvakači.

Sastav članstva:

I. bankari, industrijalci, privrednici	21
II. naučenjaci, profesori, liječnici, umjetnici	23
III. činovnici, odvjetnici, časnici	27
IV. slobodna zvanja, vlastela, poduzetnici	21
svega	92

Svaki član nosio je odgovarajući klupski nadimak. Primjerice, slikar Menci Clement Crnčić imao je nadimak *Slikokvak*, dirigent Nikola Faller *Glazbokvak*, slikar Branko Šenoa *Zagrebkvak*, suradnik *Agramer Zeitung* Antun Schlesinger *Kvakograf* i sl. Dragutin Gvozdaniović bio je član *Kluba "Kvak"* niz godina (1881. - 1926.) i nosio je nadimak *Kvakica*. Spominje se u zapisnicima sa sastanaka Kluba, bilo kao pravi član, bilo kao počasni gost¹⁸, a dobio je istaknuto mjesto i u *Povjesti kluba "Kvak"*: *Kvakica bijaše prototip jednoga, kako se ono veli*

17 *Pravila Kvakača*. U Zagrebu: Tiskara i litografija C. Albrechta, 1894. Fotokopija (original u stalnom postavu). (Muzej grada Zagreba, knjižnica, inv. br. 9181).

18 Državni arhiv u Zagrebu (DAZ), Društvo "Kvak", sign. HR-DAZG-1026, Zapisnici Kvakancija od 5./XI. 1904. - 29./VI. 1907.

sl.11. Zbirka Anke Gvozdanović: Plesna dvorana s portretima Gvozdanovića

sl.12. Grb obitelji Gvozdanović

19 *Povijest Kluba "Kvak" o šezdesetogodišnjici njegovog opstanka 1879. - 1939.* Zagreb, 1939. Strojo-pis. (Muzej grada Zagreba, knjižnica, inv. br. 6185).

20 Rukopisni dnevnik Margite Čokel, dokumentacija Zbirke Anke Gvozdanović. Kratica "g. g." znači "gospodin i gospođa" - na večere su dolazile i supruge članova Kluba "Kvak".

21 *Novodvorska kuharica: što se jelo u Dvorima bana Jelačića: šest kubarskih bilježnica Hanike Skurjeni* / priredile Božica Mirić i Ljerka Vladović. Zaprešić: Pučko otvoreno učilište Zaprešić, 2001.

22 Nav. dj. u bilj. 18; rukopisni dnevnik, dokumentacija Zbirke Anke Gvozdanović.

"kraljevskog zemaljskog gospodina" sa svim odlikama i sitnim slabostima. U Kvaku bijaše njegova domena, tu bijaše najveseliji i samo bolest mogaše ga spriječiti, da ne dodje u kvakanciju. Njegovo gospodsko otmjeno vladanje i njegova dobra volja može se postaviti uzorom. Kad bi ustao da govori, služio se biranom frazom i lije-pom dikcijom. (...) Iza Kvakičine smrti naš je zaslužni Slikokvak izradio Kvakičin portrait, koji sada ukrasuje našu baru.¹⁹ Portret Dragutina Gvozdanovića koji je naslikao Menci Clement Crnčić - Slikokvak (1926.) bio je izložen u sjedištu Kluba u Demetrovoj 3. Nakon pre-stanka djelovanja Kluba "Kvak" prenesen je u kuću Anke Gvozdanović i izložen u Crnom salonu.

Sačuvan je rukopisni dnevnik Ankinе sestre Margite, koja je u razdoblju između 1927. i 1936. godine zapisivala datume održavanja užina i večera, imena uzvanika i cjelovite jelovnike. Donosimo (u sažetom obliku) primjer iz tog dnevnika:

November 1932.

9. toga večera kvakačka

g. g. Crnadak, Kulmer, Pilar, Leibenfrost, Vrbanić, Dr Peičić, Dr Lušitsky, Dr Hofer, Faller, Dr Špišić, Švrjuga, Šenoa, Dr Peručić, Anka

Kaviar u ledu, sa putrom slanim keksom, i prženim kruhom, govedska juha sa konzume, šil sa majonezom, puding od zeca, šnitzi od zeca i jetra od guske i sos od divljači, šparge sa putersosom, purice sa kompotom američanskim i raznom šalomom, vanili bomba i čokolad bomba sa vaferlom i olipnama, ananas torta i kafekrem torta, piškote, razni sir, razno voće, crna kava, kisela

juha, keiserice i salcštangle, crveno i belo vino gieshü- bler, razni bonboni, cigare i cigarete.²⁰

Potpunijem uvidu u gastronomski repertoar večerā kod Anke Gvozdanović pridonose recepti iz bilježnica Ankinе kuharice Hanike Skurjeni koji su objavljeni u knjizi *Novodvorska kuharica* (Hanika, rođ. Gašparić, prethodno je radila kod grofice Anke Jelačić u zaprešićkim Novim dvorima).²¹ U Visokoj 8 održavali su se također koncerti, plesovi, igrokazi, čajanke i vrtne zabave. Gosti u domu obitelji Gvozdanović bili su članovi Kluba "Kvak": slikar Menci Clement Crnčić; dirigent Nikola Faller; arhitekt i organizator glazbenog života Josip Vancaš; arhitekt Martin Pilar; pravnik i političar grof Miroslav Kulmer ml.; kazališni intendant Guido pl. Hreljanović; generalni direktor Prve hrvatske štedionice Milivoj Crnadak; arhitekt i poduzetnik Janko Grahor ml.; ravnatelj Hrvatske komercijalne banke Dragutin Vabić; predstojnik Ortopedske klinike dr. Božidar Špišić; odvjetnik dr. Nikola Hoffer; inženjer i poduzetnik Josip Dubsy; ravnatelj Dioničke tiskare i novinar Dragutin Heumer; skladatelj, glumac, pjevač i redatelj Gjuro Prejac; državni nadodvjetnik dr. Viktor Aleksander; generalni tajnik Burze Špiro Peručić; agronom, sveuč. profesor i ministar poljoprivrede dr. Oton pl. Frangeš; slikar i ravnatelj Umjetničke akademije dr. Branko Šenoa, ali i drugi ugledni Zagrepčani, primjerice Maksimilijan Paspas, Zlatko Baloković, dr. Lušitsky, Miroslav Krleža, Rudolf Matz, dr. Srkulj, dr. Ernesto Čimić, Ivo Mošinsky, dr. Rudolf Jagić, Teodor Mallin, dr. Franjo Maixner, grof Schönfeld, Edo Šen, dr. Bučar, dr. Artur Marić, Albert Deutsch, Oktavijan Miletić i mnogi drugi.²² Nikola Faller i Zlatko Baloković darovali su

sl.13. Palača Gvozdanović imala je važnu ulogu u društvenom životu Zagreba između dva rata kao prostor u kojemu su se okupljali ugledni Zagrepčani na koncertima i domjencima, posebice članovi Kluba "Kvak" sa svojim suprugama i pozvanim gostima na tzv. kvakačkim večerama. Stol u blagovaonici postavljen za Kvakačku večeru 1920-ih godina.

sl.14. Fotografija Anke pl. Gvozdanović. Foto: Rudolf Firšt, 1929.

sl.15. Anka Gvozdanović - Kvakičica bila je jedina žena koja je dobila status začasne članice. Spomen povelja Kluba Kvak, 1929.

sl.16. Zbirka Anke Gvozdanović: Vrč za pivo, južna Njemačka, 19. stoljeće

Anki Gvozdanović svoje fotoportrete s posvetama, koji su izloženi na istaknutome mjestu u Zbirci - na njezinu koncertnom glasoviru.

Za vrijeme Drugoga svjetskog rata Anka Gvozdanović se preselila u prizemlje palače, a opremu i uređenje prostorija na katu sačuvala je u cijelosti. Gradu Zagrebu uputila je darovni prijedlog već 1953. godine te je prostor Zbirke i prije formalno-pravnog preuzimanja donacije služio za reprezentativne svrhe, dok je vlasnica imala status počasne kustosice. Zabilježeno je da je u glazbe-

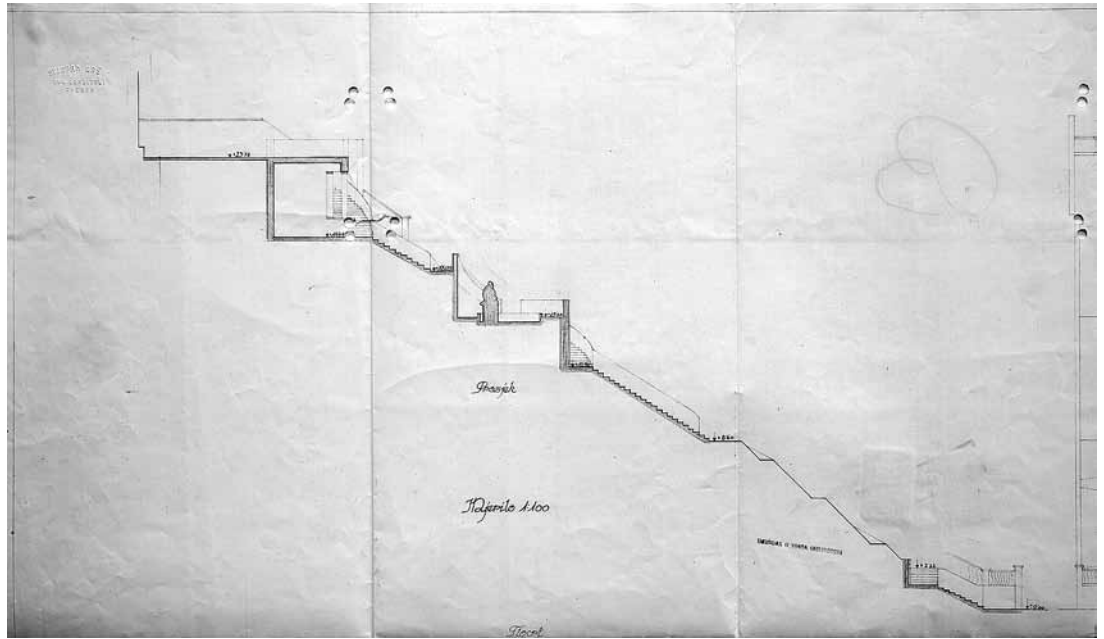
nom salonu palače Gvozdanović 1952. godine nastupio Antonio Janigro.

Upravljanje Zbirkom od 1967. do danas

Muzej za umjetnost i obrt preuzeo je upravljanje Zbirkom Anke Gvozdanović 1967. g., još za života vlasnice i prema njezinoj izričitoj želji. Iste je godine sastavljena prva inventarna knjiga koja je dva puta prilikom revizija (1994. i 1998.) dopunjena. U stručnoj obradi predmeta sudjeluju svi kustosi Muzeja. Kustosica - voditeljica Zbirke zadužena je za istraživanje i prezentiranje njezina kulturno-povijesnog aspekta te za neposredan nadzor i primanje posjetitelja. Zbirka je sve do 1996. bila otvorena za javnost, ali samo od svibnja do listopada zbog nemogućnosti grijanja. Ambijent Zbirke često je bio

sl.17.-18. U Državnom arhivu u Zagrebu (DAZ) čuva se Zbirka građevne dokumentacije Poglavarstva grada Zagreba, sign. HF-DAZG-1122.

Anka Gvozdanović je 1929. g. dobila građevnu dozvolu za uređenje vrta prema Tuškancu. Nacrte je potpisao ovlaštení graditelj Stjepan Uršić. Vrtna arhitektura, neobaroknih stilskih obilježja nije sačuvana u cijelosti.

korišten kao gotova scenografija za snimanje različitih TV emisija, serija i filmova. Zbog nedostatnih sredstava za investicijsko održavanje s vremenom su nastala znatna oštećenja na objektu, a sve su postojeće instalacije dotrajale, što je dovelo do neprihvatljivog stanja sa stajališta zaštite te je Zbirka 1996. g. zatvorena. Tada je Muzej za umjetnost i obrt, u suradnji s Gradskim uredom za kulturu grada Zagreba i Gradskim zavodom za zaštitu spomenika, započeo provedbu planirane obnove objekta te je otada Zbirka dostupna samo za službene i stručne posjete. Izvedeni su brojni konzervatorski zahvati na zgradi i kontinuirano se restauriraju predmeti iz Zbirke. Stručni tim Muzeja za umjetnost i obrt razradio je muzeološku koncepciju koja obuhvaća očuvanje spomeničke vrijednosti zgrade, vrta i interijera, prezentiranje Zbirke javnosti kao baštine *in situ* te održavanje koncerata i drugih kulturnih događaja kako bi se ponovno oživjela ta palača koja je različitim društvenim sadržajima obogatila kulturni život Zagreba u prvim desetljećima 20. st.²³ U 2011. godini, u suradnji s Hrvatskom televizijom, započeta je realizacija programa *Glazbeni salon Gvozdanović* - serije donatorskih koncerata istaknutih hrvatskih glazbenika međunarodnog ugleda. Na poziv umjetničkog voditelja Salona Zlatka Madžara i Muzeja za umjetnost i obrt odazvali su se kontratenor Maks Emanuel Čenčić, pijanistica Martina Filjak, mezzosopranistica Renata Pokupić, violončelistica Monika Leskovar i gitarist Petrit Čeku.²⁴

U 2012. g. izrađen je glavni i izvedbeni projekt obnove (arhitekt Željko Kovačić) koji obuhvaća rješenje svih instalacija, sustav klimatizacije, grijanja i hlađenja, konzervatorsko-restauratorske zahvate na objektu i u interijeru, rekonstrukciju vrtne arhitekture i hortikulture, uređenje podruma i terase u funkciji *caffea* za posjetitelje, adaptaciju prostorija u prizemlju, gdje su predviđeni dodatni sadržaji: recepcija s prodavaonicom publika-

cija i suvenira, radna soba kustosa, izložba popratne dokumentacijske građe o povijesti kuće i obitelji, *Klubu "Kvak"* i društvenom životu u palači između dva rata, prezentacija kuhinje kao dijela stalnog postava, s njezinom izvornom opremom i popratnom izložbom o večerama u palači, jelovnicima, kuharici i njezinim receptima. U potkrovlju će se urediti višenamjenski prostor površine oko 120 m² za izložbe, predavanja, promocije i druge društvene događaje. Ovisno o financijskim mogućnostima, radovi bi trebali započeti 2014. g., a provodit će se postupno.

Uloga Zbirke Anke Gvozdanović u kontekstu zagrebačkih ambijentalnih zbirki

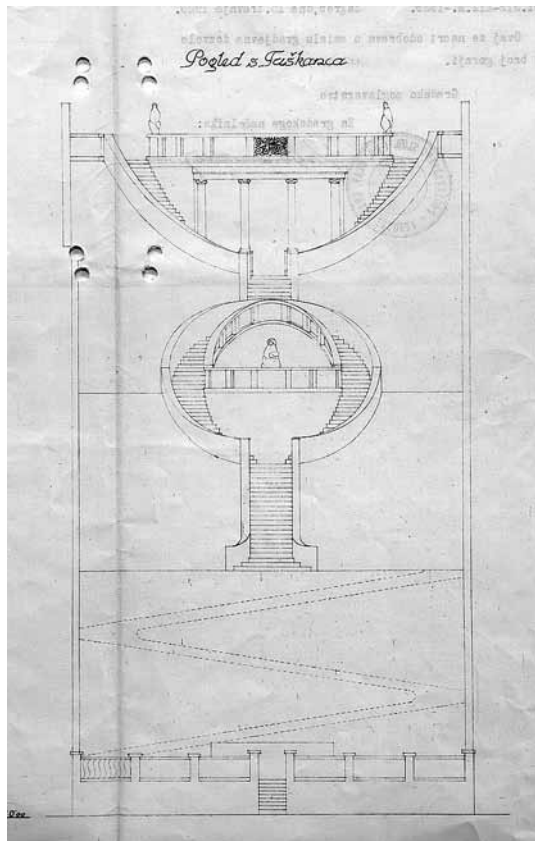
Grad Zagreb vlasnik je 29 zbirki i ostavština kulturno-povijesne i umjetničke vrijednosti, koje su gradu od 1946. do danas darovali privatni kolekcionari, umjetnici, ugledni građani ili njihovi pravni sljednici, a Grad Zagreb ih je povjerio na upravljanje muzejsko-galerijskim i drugim ustanovama.²⁵

Zbirka Anke Gvozdanović, kojom upravlja Muzej za umjetnost i obrt, jedna je od osam ambijentalnih zbirki u Zagrebu koje se nalaze u vlastitim prostorima, a sačuvane su kao autentični ili djelomice preuređeni odnosno rekonstruirani povijesni ambijenti. Memorijalnom zbirkom Joze Kljakovića na Rokovu perivoju 4 upravlja Centar za likovni odgoj grada Zagreba, a Zbirkom Vjenceslava Richtera i Nade Kareš-Richter na Vrhovcu 38a Muzej suvremene umjetnosti. Pod upravom Muzeja grada Zagreba djeluju Memorijalna zbirka i stan arhitekta Viktora Kovačića u Masarykovoju ulici 21/III, Zbirka dr. Ivana Ribara i Cate Dujšin-Ribar u Demetrovoj 3/II, Memorijalni prostor Miroslava i Bele Krleže na Krležinu Gvozdu 23/I, Ambijentalna zbirka akademskog kipara profesora Roberta Frangeša-Mihanovića na Rokovu perivoju 2 te

23 Brkić, Silvija. *Zbirka Anke Gvozdanović: muzeološka koncepcija*: pismeni rad za polaganje stručnog ispita za zvanje kustosa. Zagreb, 2005.

24 *Glazbeni salon Gvozdanović 2011*. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 2011. (programska brošura); Madžar, Zlatko. *Glazbeni salon Gvozdanović 2011*. // *Zagreb moj grad*, 33 (V/2011) / Zagreb, 2011., str. 46-47.

25 *Zagreb online*, <http://www.zagreb.hr> (19. rujna 2011.).

sl.19. Vrt palače Babočaj-Gvozdanović, fotografija iz ranih 1930-ih.
© Fotodokumentacija: Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

Zbirka Margite i Rudolfa Matza u Mesničkoj 15, koja je, za razliku od ostalih, izravno darovana Muzeju grada Zagreba. Prvih je pet spomenutih zbirki otvoreno, dok su dvije posljednje zbog radova na obnovi i uređenju još uvijek zatvorene za javnost.

Zbirka Anke Gvozdanović s muzeološkog se stajališta razlikuje od svih ostalih spomenutih zbirki jer su one ponajprije memorijalne, s naglaskom na biografijama istaknutih osoba iz kulturnoga i umjetničkog života Zagreba, a kad je riječ o palači Gvozdanović, naglasak je na tradiciji društvenog života koji je u njezinim prostorima bio osobito intenzivan u 1920-im i 1930-im godinama. U nastojanju da se konzervira posljednji održani sloj spomenika i dosljedno provede načelo "živuće povijesti" (*living history* - prema uzorima tzv. *Historic Houses* u Velikoj Britaniji)²⁶, prezentacija te zbirke drugačije je osmišljena nego prezentacija ostalih zagrebačkih ambijentalnih zbirki: nema suvremenih muzeografskih pomagala, a posjetiteljima je omogućen neposredan doživljaj povijesne ambijentalne cjeline kao da su privatni gosti nekadašnjih domaćina u davno prošlom vremenu. Osim usmenog izlaganja stručnog vodiča, izvor informacija je praktični tiskani vodič Zbirke, ali i portfolio koji sadržava opširnije podatke o palači, Zbirci, nekadašnjim vlasnicima i njihovu društvenom životu, uz obilje ilustrativnog materijala, a posjetitelj ga može prelistati udobno sjedeći u salonu. Slična se prezentacija primjenjuje, primjerice, u Kući Carlyle u Londonu²⁷. Dodatna pogodnost koju nemaju ostale ambijentalne zbirke jest slobodan isko-

ristivi prostor za prijam posjetitelja i za druge muzejske potrebe unutar istog objekta: prizemlje, podrum i potkrovlje.

U kontekstu zagrebačkih muzeja i zbirki općenito, Zbirka Anke Gvozdanović ima iznimno kulturološko, društveno, pedagoško i turističko značenje jer kao cjeloviti sačuvani povijesni ambijent, uz dragocjene dokumente o nematerijalnoj baštini, reprezentativno svjedoči o duhu sredine (Gornji grad) i vremena (početak 20. st.), te osim posjeta uz stručno vodstvo, omogućuje oživljavanje tradicije putem raznovrsnih društvenih i kulturnih događanja (koncerata, predavanja, promocija, domjenaka, vrtnih zabava i dr.). Stoga smatramo da će nakon obnove i otvaranja za javnost palača Gvozdanović postati nezaobilaznim odredištem gotovo svih ciljnih skupina muzejskih posjetitelja, od stručne i kulturne javnosti, diplomatskih i poslovnih predstavništava, školskih i turističkih grupa do najšireg kruga građana.

Primljeno: 19. travnja 2013.

LITERATURA

1. Bagarić, Marina. Arhitekt Ignjat Fischer. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt: Meandar media, 2011.
2. Bojničić, Ivan. Der Adel von Kroatien und Slavonien. Nürnberg: Bauer & Raspe, 1899.
3. Brkić, Silvija. Zbirka Anke Gvozdanović: muzeološka koncepcija: pismeni rad za polaganje stručnog ispita za zvanje kustosa. Zagreb, 2005.
4. Brkić, Silvija. Zbirka Anke Gvozdanović: dio izložbe Skriveno blago MUO - in situ. // *Vijesti muzealaca i konzervatora*, 4 (2005) / Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2006., str.
5. Brkić, Silvija. Zbirka Anke Gvozdanović. T-Hrvatski Telekom u službi hrvatske kulture. // *Kontura art magazin*, 88 (2006) / Zagreb: Kontura, 2006., str.
6. Brkić, Silvija. Zbirka Anke Gvozdanović. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 2010. Depljan.

26 *The National Trust*. // *Apollo*, 494 (CLVII / 2003) / London, 2003.

27 Carlyle's House, povijesna kuća s vrtom iz 19. stoljeća poznata kao okupljalište viktorijanskoga književnog društva, sačuvana je sa svim detaljima unutarnjeg uređenja, a o njoj se brine The National Trust. Vidjeti: Campbell, Ian [ed.]. *Carlyle's House*. London: The National Trust, 2009.
<http://www.nationaltrust.org.uk/main/w-vh/w-visits/w-findaplace/w-carlyleshouse/> (19. rujna 2011.).

7. Brkić, Silvija. Građanski život u Visokoj 8: Zbirka Anke Gvozdanović. // *Zagreb moj grad*, 33 (V/2011) / Zagreb, 2011., str. 48-53.
8. Campbell, Ian [ed.]. *Carlyle's House*. London: The National Trust, 2009.
9. Dobronić, Lelja. *Zagrebački Gornji grad nekad i danas*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1967.
10. *Fotografija u Hrvatskoj 1848. - 1951*. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 1994. Katalog izložbe.
11. Gazivoda, Nina. *Vila Frangeš na Rokovu perivoju u Zagrebu*. Zagreb: Pop & Pop, 2008.
12. *Glazbeni salon Gvozdanović 2011*. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 2011. (programska brošura).
13. *Historicizam u Hrvatskoj*. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 2000. Katalog izložbe.
14. *Hrvatski biografski leksikon*, 5, Gn-H. Zagreb: Leksikografski zavod "Miroslav Krleža", 1998.
15. Jelčić, Zrinka. *Zbirka Margite & Rudolfa Matza: donacija Muzeju grada Zagreba*. Zagreb: Muzej grada Zagreba, 2010.
16. Kraševac, Irena. *Nikola Mašić*. // *Zagreb - München: hrvatsko slikarstvo i Akademija likovnih umjetnosti u Münchenu*. Zagreb: Umjetnički paviljon, 2009. Katalog izložbe.
17. Kružić-Uchytel, Vera; Stanko Staničić. *Zbirka Anke Gvozdanović*. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 1990. Deplijan.
18. Madžar, Zlatko. *Glazbeni salon Gvozdanović 2011*. // *Zagreb moj grad*, 33 (V/2011) / Zagreb, 2011., str. 46-47.
19. Maroević, Ivo. *Uvod u muzeologiju*. Zagreb: Zavod za informacijske studije, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1993.
20. Mihalić, Veljko. *Donacije umjetničkih zbirki gradu Zagrebu - inačica kulturnog razvoja: magistarski rad*. Zagreb, 2007.
21. *The National Trust*. // *Apollo*, 494 (CLVII / 2003) / London, 2003.
22. *Novodvorska kuharica: što se jelo u Dvorima bana Jelačića: šest kuharskih bilježnica Hanike Skurjeni / priredile Božica Mirić i Ljerka Vladović. Zaprješić: Pučko otvoreno učilište Zaprješić*, 2001.
23. *Oblici mirisa*. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 2002. Katalog izložbe.
24. Peić Čaldarović, Dubravka. *Klub likovnih umjetnica: 1927. - 1941.: 70. obljetnica prve izložbe 1928. - 1998. iz zbirke dr. Josipa Kovačića*. Zagreb: LIKUM, Galerija Ullrich, 1998. Katalog izložbe.
25. *Pravila Kvakača. U Zagrebu: Tiskara i litografija C. Albrechta, 1894. Fotokopija (original u stalnom postavu)*. Muzej grada Zagreba, knjižnica, inv. br. 9181.
26. Predović, Milko. *Žumberački rod Gvozdanovića*. // *Žumberački kalendar 1967*. Zagreb: Milko Predović, 1967.
27. Premerl, Nada. *Stan arhitekta Viktora Kovačića*. Zagreb: Muzej grada Zagreba, 2000.
28. Šterk, Slavko; Vesna Vrabec. *Memorijalni prostor Bele i Miroslava Krleže*. Zagreb: Muzej grada Zagreba, 2009.
29. Vrabec, Vesna. *Zbirka dr. Ivana Ribara i Cate Dujšin-Ribar: donacija Gradu Zagrebu*. Zagreb: Muzej grada Zagreba, 2009.

IZVORI

Državni arhiv u Zagrebu (DAZ), Zbirka građevne dokumentacije Poglavarstva grada Zagreba

Državni arhiv u Zagrebu (DAZ), Društvo "Kvak", Zapisnici *Kvaka*

Hrvatski glazbeni zavod (HGZ), Zbirka arhivske građe

Muzej grada Zagreba, Knjižnica, Povijest Kluba "Kvak" o šezdesetogodišnjici njegovog opstanka 1879. - 1939., neobjavljeni strojopis

Muzej za umjetnost i obrt, Dokumentacija Zbirke Anke Gvozdanović, rukopisni dnevnik Margite Čokel

THE CULTURAL AND HISTORICAL SIGNIFICANCE OF THE ANKA GVOZDANOVIĆ COLLECTION AND ITS ROLE IN THE CONTEXT OF IN-SITU COLLECTIONS IN ZAGREB

Museum of Arts and Crafts - Anka Gvozdanovic's Collection in Visoka ulica, Zagreb, is preserved as an authentic historical unit – a palace with garden architecture and original furnishing and decorations of a residential space of the first decades of the 20th century which gives an authentic testimony to the spirit of the milieu and the time, and contains 1052 artistic and use objects.

The collection was given to the city of Zagreb by its owner, Anka Gvozdanović, in 1966; the very next year, it was confided to the management of the Museum of Arts and Crafts, under the aegis of which it operates today.

The palace was extended in neo-Baroque style in 1929-1930. Neo-Historicist extensions and conversions were common in Zagreb in the early 20th century, the clients thus expressing their affection for the tradition. They were carried out by distinguished architects such as Ignjat Fischer.

The Anka Gvozdanović Collection differs in a museological point of view from the other collections donated to the city of Zagreb, which are primarily memorial in nature, the emphasis being placed on the biographies of prominent people from the cultural and artistic life of Zagreb. But in the case of the Gvozdanović Palace, the emphasis is laid on the tradition of social life that was particularly vigorous in its rooms in the 1920s and 1930s. In an attempt to conserve the last stratum of this heritage building and literally to carry out the principle of living history, the presentation of the collection is conceived differently to that of other Zagreb in situ collections: there are no contemporary museum aids, the visitors being afforded a direct experience of a historical setting as if they were the private guests of the former hosts in that long past time. Apart from the words of the guide, the source of information is a practical printed brochure about the Museum, as well as a portfolio that contains detailed information about the palace, the Collection, the former owners and their social life, along with an abundance of illustrative materials. The visitor can turn over its pages at his or her ease seated in the drawing room. An additional advantage that other such collections do not have is the freely usable space for the reception of visitors and for other museum needs in the same structure: the ground floor, cellar and attic.

In the context of Zagreb museums and collections as a whole, the Anka Gvozdanović Collection has outstanding importance in the contexts of culture, society, education and tourism: as an integrated and well preserved historical setting, along with precious documents about the intangible heritage, it gives a representative testimony to the spirit of the milieu (of the Upper Town) and the time (early 20th century). Reanimation of the tradition is possible not only via the medium of the guided tour, but also by diverse social and cultural events (concerts, lectures, launches, parties, garden parties and so on).